

A SZOCIÁLIS PROBLÉMA A MEZŐGAZDASÁGBAN

IDŐRŐL-IDŐRE felbukkanó hírek szerint a mezőgazdasági munkás-ság társadalmi biztosításáról szóló törvényjavaslat tervezete elkészült és várja a képviselőház elé való terjesztését. Az időpont ma, a még mindig elmélyülő válságban, alig alkalmas ilyen, a mezőgazdaságra újabb nagy terhet jelentő kérdésnek tárgyalására.

Mindenki kénytelen elismerni, hogy a szociális biztosításnak az iparihoz hasonló keretek közt való megvalósítása a mezőgazdaságban a munkaadónak ma alig elviselhető megterhelést okozna. Viszont, minden egyébtől eltekintve, már csak az egyenlő elbánás elve alapján is jogos a követelés, hogy a mezőgazdaságnak szociális gondoskodásra szoruló rétegeivel a társadalom éppúgy törődjek, mint tette ezt az ipari munkásságra vonatkozóan a közelmúltban meghozott törvények által. A társadalom itt olyan kötelezettséggel áll szemben, melynek teljesítését sokáig elodázni nem lehet, mert fenyeget a veszély, hogy addig halogatjuk, amíg politikai nyomás alatt, tehát nem a kivihetőség kereteihez alkalmazkodva, hanem demagóg jelszavak által diktált ütemben kell majd teljesíteni.

Tény, hogy a mezőgazdasági munkavállalók sorsáról azokban az esetekben, amikor a társadalmi biztosításnak kellene rajtuk segíteni, eddig nem sok gondoskodás történt. Tudvalevőleg kötelező biztosítás alá csupán a gazdasági cselédek, a nem különleges munkára szerződött sommások (ha legalább egy hónapra szerződtek), a szegődményes iparosok, valamint az állandóan alkalmazott vizsgázott gépészek és gazdasági gépmunkások esnek, még pedig csakis baleset esetére. Teljesen kimaradtak tehát az egy hónapnál rövidebb ideig dolgozó napszamosok és a különleges gazdasági munkát végző idénymunkások, valamint a törpebirtokosok és törpebérlők. Senki sincs továbbá kötelezőig biztosítva betegség (kivéve a foglalkozási és következményes betegségeket), sem öregség és rokkantság esetére. Úgy horizontális, mint vertikális irányban tehát nagymérvű kiterjesztésre volna szükség. A helyzet a legtöbb külföldi országban is ilyen, vagy legalább is ilyen volt kevéssel ezelőttig. Az 1921-ben megtartott III. nemzetközi munkaügyi értekezlet ezzel a kérdéssel is foglalkozott. Ennek eredményeképpen jöttek létre azok az egyezmények, amelyek a mezőgazdasági bér munkások üzemi baleseteire, a foglalkozási betegségekre és a kötelező betegség biztosításra, továbbá az az ajánlás, amely a betegség, öregség és rokkantság esetére való biztosításra vonatkozik. Ezeket Magyarország is elfogadta és így tulajdonképpen nemzetközileg vállalt kötelezettséggel állunk szemben.

Tudvalevőleg a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal, amely a kérdésnek legfőbb mozgatója, túlnyomólag az ipari munkásság képviselőiből áll és ennek megfelelően az ipari munkás helyzetének, valamint az ipari termelés természetének megfelelő szemszögből nézi ezeket a kérdéseket. Aki azonban ismeri a mezőgazdaság szervezetét, tudja, hogy ez az egyenlősítés sokszor egészen helytelen, sőt kivihetetlen következtetésekre vezet. Áll ez a társadalmi biztosítás ügyére is.

Mindenekelőtt azzal kell tisztában lenni, hogy a társadalmi biztosítás terheit az ipar át tudja hárítani az egész közgazdaságra, ellenben a mezőgazdaság azt teljes mértékben saját maga kénytelen viselni. Az ipar ugyanis szervezettségénél fogva, egészen gyenge kereslet esetétől eltekintve, minden termelési költségemelkedést bele tud kalkulálni az árakba és a felemelt árakat érvényesíteni képes. Ellenben a mezőgazdaság legfontosabb cikkeinek árát a világpiaci helyzete szabja meg, tehát ha valamely országban a társadalmi biztosítás miatt a termelés költségei megnövekednek, az árat ezeknek megfelelően feljebb tenni nem lehet, mivel a világpiac a költségemelkedésről egyszerűen nem vesz tudomást. Fokozottan áll ez kiviteli államokra, amilyen Magyarország is. Ezért nem helyes egyszerűen utalni Németországra, hogy ha annak mezőgazdasága kibírta a biztosítás terheit, nálunk sem lehet máskép. Németország agrár szempontból beviteli állam és a vámokban mindig rendelkezésére áll az eszköz a termelési költségben a belső rováására mutatókülönböt kiegyenlítésére.

De különbség van az ipar és mezőgazdaság közt a biztosításra szoruló helyzetek tekintetében is. Ami először is a baleseteket illeti, ezek a mezőgazdasági üzemmel kapcsolatban aránytalanul ritkábban fordulnak elő, mint az iparban. A mezőgazdasági munka egészségesebb lévén, mint az ipari, a munkavállalóknak betegségéből eredő veszteségei is kisebbek. Viszont igaz, hogy a mezőgazdasági munkás szokásai, lakásvi viszonyai miatt, valamint amiatt, mert orvostól, kórháztól többnyire távol él, népegészségügyi szempontból is nagy jelentősége volna őt a biztosítás által nyújtott kedvezmények révén az orvos stb. igénybevételére rászoktatni. Természetesen el kell készülni arra, hogy a kötelező betegbiztosítás itt sokkal több költséggel járna, mint az iparban, éppen azért, mert a tekintetbe jövő népréteg szétszórtan lakik, tehát több orvosra volna szükség ugyanannak az egészségügyi szolgálatnak az ellátására, mint a városokban. Ami a rokkantságot illeti, ennek időelőtti bekövetkezése is ritkább a mezőgazdaságban és hasonlóképpen az a korhatár, amikor valaki munkára képtelen öregnek minősíthető, itt későbbben következik be. Figyelembe kell venni az utóbb említett két biztosítási ágazat szempontjából különösen azt, hogy a mezőgazdasági üzem mindig képes nagyszámmal fél- és kisebb munkaerőket is alkalmazni. Ha tehát a munkavállaló akár rokkantság, akár öregség miatt korábbi munkakörét már nem is töltheti be, ez még nem jelenti azt, hogy teljesen keresetképtelenné vált. A munkaadó és munkavállaló közti viszony egészen más a mezőgazdaságban, mint az iparban, nem pusztán a rideg bérszerződésen alapul, hanem hosszú évek, évtizedek, sőt néha generációk kapcsolatán, melyből még ma sem veszték ki teljesen bizonyos patriarchális vonások a munkaadó részéről, aki

nemcsak kötelességből, hanem gyakran szíve szerint is iparkodik megrokkant cselédjéről valahogyan gondoskodni. De megvan az ipari munkással szemben a mezőgazdasági munkavállaló részére sokkal inkább az a lehetőség is, hogy élete munkájával összekuporgathat olyan vagyont, amely öreg napjaira, ha szűkösen is, ellátja.

Mindezek a szempontok együttvéve azt jelentik, hogy a mezőgazdaságban a biztosításnak az a jelentősége, mint az iparban, nincs meg. Nyilván ez az oka annak, hogy az elsősorban érdekelt néprétegek a teljes mértékű társadalmi biztosításnak reájuk való kiterjesztését tulajdonképpen ma sem sürgetik annyira, mint azt egyesek feltüntetni szeretnék. Az agrármozgalomnak a falut járó és a mezőgazdasági népesség legszegényebb rétegeivel is érintkező munkásai bizonyíthatják, hogy a töméntelen panasz közt, amely ma elhangzik, a legritkább a kötelező biztosítás hiánya miatti. Ez persze azért is érthető, mert hiszen azok, akik a biztosítás hiányát érzik, a legkevésbé vannak abban a helyzetben, hogy szomorú helyzetüknek és kívánságaiknak kifejezést adjanak. Éppen mivel a társadalom alsóbb fokain élő, kisebb intelligenciájú, bizonyos tekintetben ügyefogyott emberekről van szó, természetes az, hogy helyettük azok gondolkodnak és cselekednek, akik jobban ismerik a segítség módjait és lehetőségeit és akiknek éppen, mivel jobb helyzetben vannak, kötelességük is gondolni azokra, akik magukon segíteni nem tudnak. Ezt nyomatékosan hangsúlyozva, mégis meg kell állapítanunk, hogy az a beállítás, mintha a kérdés mielőbbi megoldását valami erős társadalmi nyomás vagy fenyegető követelődzések sürgetnék, nem felel meg a valóságnak. Azt mindenki érzi már régen, hogy a magyar társadalom itt nagy becsületbeli kötelességgel áll szemben, de a kérdésnek éppen ma, a gazdaságilag legkedvezőtlenebb időpontban ily jelentőséggel való napirendre tűzése semmi esetre sem abból ered, hogy az érdekeltek ma türelmetlenebbek volnának, mint bármikor ezelőtt, hanem abból, hogy bizonyos irányzatoknak, amelyeknek érdekük a társadalom és a politikai élet nyugtalan-ságban tartása, ennek a kérdésnek feszegetésével kiváló alkalom kínálkozik népszerűségük növelésére és politikai tőkének kovácsolására. Nagy hiba volna ezt fel nem ismerni és meg nem vizsgálni, vajjon tényleg ez-e a mezőgazdaságnak legégetőbb szociális problémája és nem kínálkozik-e a magyar társadalom részére más olyan munkaterület, ahol ugyanolyan áldozattal sokkal többet és a mai gazdasági helyzetnek megfelelőbben cselekedhet.

Közismert dolog, hogy a mezőgazdaságban hosszabb idő óta rendkívül nagy a munkanélküliség. A kérdésnek legkiválóbb szakértői, többek közt Czettler és Steuer 250.000-re becsülik azoknak a számát, akiknek az év nagyobb részében nem jut kereseti alkalom. A munkanélküliség enyhítése a mezőgazdaságra és a magyar társadalomra nézve ugyanúgy szociális probléma, mint a biztosításra szorulóknak biztosítatlansága. Ha pedig az egyiket a másikkal szembehelyezzük, könnyen beláthatjuk, hogy az előbbinek mérete és jelentősége sokkal nagyobb. A biztosításra szorulóknak egyes csoportjai, nevezetesen az öregek és rokkantak, nagyrészt olyanok, akik nem állanak minden támasz nélkül az életben, mert hiszen a leszármazók, vagy más közelrokon öregségi

várományosok részéről bizonyos segítségben részesülnek. Igaz, hogy ez a segítség gyakran csak igen kimért és igen keserves kegyelemkenyér, de a semminél mégis valamivel több. Ezzel szemben a munkanélküliek túlnyomó része olyan, aki maga a támasza a hozzátartozóknak, aki tehát nemcsak hogy egészen saját magára van utalva, hanem akinek kereset-hiányával egy sereg más egyén is a nyomorba esik. Aki betegség, vagy baleset következtében átmenetileg munkaképtelen, azon sok esetben segít munkaadója könyörülettől, ha nincs is biztosítva. A munkanélkülinek ilyen munkaadója nincsen.

Így áll a két szociális baj az érdekeltek szempontjából és már itt látszik, hogy a társadalom támogatására elsősorban a munkanélküliek szorulnak. De a magyar társadalomra nézve is fontosabb és sürgősebb a munkanélküliség. Akik a szociális bajok miatt a társadalom békéjének megrendülésétől tartanak, azoknak azt is meg kell gondolniok, hogy politikai nyugtalanság szítására sokkal inkább fel lehet használni a munkához nem jutó, de gyűlésezésre, tüntetésekre, felvonulásokra annál inkább kapható munkanélkülieket, mint a betegeket vagy aggodkat. Az olyan kétségbeesett és életre-halálra menő gazdasági küzdelemben azonban, aminőt Magyarország és különösen a mezőgazdaság ma folytat, az emberiség és részvét követelményeivel legalább is egyenlő figyelmet érdemel az, amit az ország közgazdasági érdeke kíván. Végül is a szociális gondoskodás terheit a közgazdaságnak kell kitermelnie és ha ez csődöt mond, előbb-utóbb elapadnak a társadalombiztosítás erei is. Csak sajnálnunk lehet, hogy ez a megfontolás nem esett elég súllyal latba a társadalmi biztosítás legújabb nagyszabású reformjánál, vagy legalább ma nem elég erős arra, hogy a terhek csökkentése és egyidejűleg a juttatások emelése érdekében a legmesszebbmenő, szinte azt mondhatnók, a legkegyetlenebb takarékosagra vezessen a társadalmi biztosításban.

A mezőgazdasági társadalmi biztosítás reformjának előestéjén azonban még nem késő a közgazdasági szempontokat az őket megillető helyre állítani. Így nézve a dolgot, kétségtelen, hogy a munkanélküliek téltlensége munkaerőnek ki nem használását, tehát közgazdasági veszteséget jelent: e legfőbb és legmegbízhatóbb termelési tényezőben rejlő energia nyomtalanul elvész, ahelyett, hogy értékeket termelne. Ezzel szemben a biztosításra szorulókat egytől-egyig munkaképtelenek — vagy ideiglenesen, vagy véglegesen — és a biztosítás hiánya csak akkor jelent közgazdasági veszteséget, ha az átmenetileg munkaképtelenek egyrésze a kellő gondozás hiánya miatt munkaképessé többé nem válik. Ennek megfelelőleg azok az összegek, amelyeket a biztosítottaknak fizetnek ki, társadalom és nemzetpolitikai szempontból igen indokolt, sőt kötelezettségszerű teljesítések, de közgazdasági szempontból túlnyomó részben inproduktívok, mert felhasználásukkal nem történt értékek termelése. Ezzel szemben azok az összegek, amelyekkel a munkanélkülieket foglalkoztatjuk, egyrészt hasonlóképpen szociális és nemzeti csapást enyhítenek, másrészt azonban egyszersmind értéket termelhetnek a magyar közgazdaságnak, sőt kellő tervszerűséggel felhasználva olyan berendezések létesítésére vezethetnek, amelyek gazdasági teljesítőképességünket, versenyképességünket és a termelési

ágak, elsősorban a mezőgazdaság jövedelmezőségét, ezzel egyúttal szociálpolitikai teljesítőképességünket emelik.

Már az elmondottakból is kitűnik, hogy a munkanélküliség sokkal fontosabb és sürgetőbb probléma a biztosításküliségnél, akár a társadalmi, akár a nemzeti, akár a közgazdasági szempontot vesszük. Még jobban megvilágítja a két kérdés viszonylagos jelentőségét, ha a statisztikához folyamodunk. Egészen pontos számok ugyan nem állnak rendelkezésünkre, de a becsléshez kapunk annyi alapot, amennyi célunkhoz szükséges. Fogadjuk el tehát a munkanélküliek számát 250.000-ben és biztonság kedvéért tegyük fel azt az enyhébb helyzetet, hogy mindegyik az évben csak 100 napon át munkanélküli. Az évi veszteség tehát 25 millió munkanap.

A biztosításnál figyelembe jön az 1920. évi adatok szerint 225.000 gazdasági cseléd, 749.000 gazdasági munkás és napszámos, továbbá 2x6.000 öt holdon aluli kisbirtokos és kisbérlő. Ez összesen 1,190.000 kereső egyén. Ennyi volna körülbelül érdekelve a betegségi, baleseti, rokkantsági és öregségi biztosításban. Ez azonban természetesen non jelent azt, hogy ugyanennyinek volna állandóan szüksége támogatásra. Ez csak a rokkantakra és öregekre áll. Az előbbieket számát megközelítőleg sem tudhatjuk. Ami az öregeket illeti, a Magyar Statisztikai Közlemények 76. kötetében közölt életkor táblázatból kiszámíthatjuk, hogy Magyarország 65 éven felüli lakossága a 15 és 65 év közti lakosságnak 8,3%-a. Ha tehát feltesszük, hogy a fentemlített mezőgazdasági keresők 15 és 65 év közt vannak, akkor a 65 éven felüliek, akik tehát ugyanazok közül munkaképtelen öregekké váltak — ami természetesen szintén csak feltevés, de megközelítő képet mégis adhat — a 990 ezer 8,3%-ának felelnek meg. Ez jelent 82.000 öregségi biztosításra szoruló, tehát jóval kevesebbet, mint a munkanélküliek száma. Igaz, hogy egyesek véleménye szerint éppen azért kellene elsősorban az öregségi biztosítást megvalósítani, mert itt aránylag kisebb teherről van szó, nemcsak a tekintetbe jövő egyének száma miatt, hanem azért is, mert a korhatár bekövetkezése a biztosítás esedékességének egy olyan feltétele, amely mindéi kétséget kizárólag megállapítható, tehát visszaélések ki vannak zárva. Vagyis a sorrendet és az ütemet eszerint elsősorban pénzügyi, tehát gazdasági szempontok szabnák meg. Ezt csak helyeselhetjük, de akkor természetesen el kell fogadnunk azt az általános alapelvet, hogy mai helyzetünkben a mezőgazdaság szociális problémáinak megoldásánál az irányt és ütemet a közgazdasági szempontoknak kell megadniok.

Ami az átmenetileg biztosítás útján ellátandókat, vagyis a betegeket és balesetet szenvedetteket illeti, arra nézve is csak éppen a biztosítási törvényjavaslat indokolásához készült számítások szolgáltatásának pontos számszerű adatokat, amelyek azonban — ismeretlen okból — még nem kerültek a nyilvánosságra. Mi tehát itt is csak becslésre szorítkozhatunk, amelyhez azonban a betegségekre vonatkozólag semmi kiindulópontunk nincs és így csak a baleseti biztosítás jelentőségét közelíthetjük meg. Ez különben a legkevésbé sürgős része a reformnak, mert hiszen legégetőbb pontjai a mezőgazdasági biztosítás mai rendszerével is már rendezve vannak. Mégsem felesleges képet alkotni arról, mit jelentene annak a fentemlített összes kategóriákra való kiterjesztése.

Az Országos Gazdasági Munkáspénztár tagjai köréből 1928-ban 5706 balesetet jelentettek be. A pénztár tagjai közt nem szereplő fent felsorolt csoportbeli mezőgazdasági keresőknek figyelembe vétele végett egészítsük ki ezt a számot 10.000-re. Tehát tegyük fel, hogy egy évben ennyi baleset fordul elő a mezőgazdaságban, amit elfogadhatunk, tekintve, hogy az 5706-hoz való arány körülbelül megfelel a Pénztárnál az említett évben bejelentett 670.000 tag és az 1,190.000 itt figyelembe jövő kereső arányának. A 10.000 baleset az 1,190.000 keresőnek nincs is i%-a, tehát aránylag elenyésző töredék szorul biztosítás nyújtotta segítségre évente. Megvizsgálhatjuk még azt a kérdést is, hogy mit jelentenek a balesetek a közgazdaság részére munkaveszteségben, illetőleg az érdekelt társadalmi rétegre nézve keresetre fel nem használható munkaidőveszteségben. Az Országos Gazdasági Munkáspénztárnál az említett évben bejelentett balesetek közül 3394, vagyis az összes bejelentett balesetek 63%-a 3—14 napi munkaidőveszteséget jelentett a sérültek számára. Ezen az alapon nyugodtan vehetjük fel, hogy egy-egy baleset átlagosan a 3 és 14 nap középarányosának megfelelő, vagyis 8 napi munkaveszteséget okozott. Ez a fenti 10.000-nél jelentene 80.000 munkanapot, vagyis az 1,190.000 biztosítandó összes munkateljesítményéhez, ezt minden egyesnél 200 napban véve fel, tehát 238,000.000 munkanaphoz képest 03 ezreléket. Ezzel szemben a 250.000 munkanélküli munka, illetőleg keresetvesztesége már akkor is 25,000.000 munkanapot jelent, ha egynél csak évi 100 munkanélküli napot veszünk fel. A fenti 1,190.000 kereső 238,000.000 összes munkakapacitásának ez kereken 10 százaléka.

Egyfelől a 80.000-nek és a 0.3 ezreléknek, másfelől a 25,000.000-nak és 10 százaléknak szembeállítását talán eléggé érzékelteti, mi a különbség a munkanélküliség és a biztosításnélküliség jelentősége közt az elvesztett munka, illetőleg a közgazdaság szempontjából az elmaradt munkateljesítmény szempontjából. Bőven van hely a betegségek okozta veszteségek figyelembe vételére is, s a két baj közt a távolság azok jelentősége szempontjából még mindig óriási marad.

Kétségtelen az, hogy a munkanélküliség és a szociális biztosítás rendezetlen volta nagyjából ugyanazt a mezőgazdasági népréteget sújtja. Nyugodtan tekinthetjük a két bajt egységes mezőgazdasági szociális problémának. Ez azt jelenti, hogy akár az egyiknek, akár a másiknak megoldása sikerül részben, vagy egészben, bár nem ugyanazokat az egyéneket, de ugyanazt a társadalmi csoportot karoltuk föl. A nemzeti és a társadalmi politika szempontjából pedig ez a döntő, mert hiszen ezek figyelmüket nem az egyénekre, hanem a nemzetet és a társadalmat alkotó csoportokra fordítják elsősorban. Ezért éppen a helyes szociálpolitikai kötelelességérzet teszi lehetővé, hogy egyfelől a biztosítás, másfelől a munkanélküliség problémája közül, ha már mindkettőt egyszerre megoldani nincs módunkban, kiválaszthassuk azt, amely egyéb szempontokból inkább megvalósíthatónak, vagy megvalósítandónak látszik. Hogy a munkanélküliség enyhítése a különböző szempontokból mennyire előbbrevaló, azt törekednek kifejteni a fent előadottak. Ami a megvalósíthatást illeti, ebben a tekintetben nagy különbség a kettő közt nincs. Úgy az egyik, mint a másik rendkívüli

megterhelést jelent a mezőgazdaságra. Reá kell itt mutatni arra, amit csodálatosképpen még egyszer sem emeltek ki, hogy a már említett körülménynél fogva, mely szerint az ipar a terheket átháríthatja a fogyasztóközönségre, a mezőgazdaság pedig nem, a méltányos és igazságos az volna, ha a mezőgazdasági szociális biztosítás terhei nem kizárólag a mezőgazdaságra nehezednének, hanem egy részét a köz, vagyis az állam vállalná át. Csakis ez felelne meg a két termelési ág egyenlő elbánás követelményeinek. Ami a munkanélküliséget illeti, annak enyhítése úgyszintén csak az állam közbenjöttével történhet és csak másodsorban merül fel a kérdés, hogy a szükséges fedezet milyen arányban oszlik meg az ország teherviselő népe közt.

A mezőgazdasági biztosítás terheire vonatkozólag különböző ellenőrizhetetlen számok vannak forgalomban, melyek közül a legmagasabb szerint holdanként 6 pengő megterhelést okozna ez. Teljesen kizártnak tartjuk, hogy nemcsak 6, de még 3 pengőnyi terhet is rá lehetne rakni ma a mezőgazdaság vállára. De ez a kérdés ebben a gondolatmenetben nem fontos, itt inkább az érdekel bennünket, okvetlen kell-e valamit tenni sürgősen szociális téren és ha igen, hogyan.

Minden józan, a jelen sivár helyzet ismeretéből fiakadó közgazdasági latolgatás ellenére sem zárkozhatunk el annak elismerésétől, hogy valamit a szociális téren tenni minél előbb kell. Ha a különben ismert bajokat még sokáig elhanyagoljuk, olyan méreganyag gyűl össze rövidesen, amelynek a nemzet egész szervezete megadhatja az árát. Ha megfontoltan, ha lassan is, de egyszer el kell indulnunk, már csak azért is, hogy a falu szegényei ne érezzék magukat a nemzet mostoha gyermekeinek. Ha pedig azt kérdezzük, hogy melyik úton kezdjünk haladni, arra a válasz a fentiekben van: azon, amely előbbre helyezi a munkanélküliség enyhítését. Bár mekkora lesz is az áldozat, melybe a szociális bajok gyógyítása kerül akár a közgazdaságnak, akár a mezőgazdaságnak, egészen bizonyos, hogy mindenki valamivel szívesebben fogja viselni, ha látja, hogy az a különben elvesző munka foglalkoztatásra, tehát értéktermelésre használtatik fel. Ami különösen a gazdaközönséget illeti, egészen bizonyos, hogy ha már e keserű pohár el nem múlhat tőle, szívesebben fogja azt vállalni, ha annak ellenében kap valamit, ami termelési és értékesítési viszonyait előmozdítja. Ha a munkanélkülieket utak, csatornák építésében, ármentesítésben, lecsapolásban és hasonlóknak foglalkoztatjuk, közvetlen ellenértékét fogja látni a hozott áldozatnak az a réteg, mely a szükséges összegeket előteremtette, tehát elsősorban a mezőgazdaság, de azon túl az egész ország.

Tekintetbe véve, hogy a mezőgazdaságnak bizonyos tényezői megbarátkoztak a biztosítás bevezetésének és az ezzel kapcsolatos terhek viselésének gondolatával és hogy a holdankénti teherre vonatkozólag forgalomba került számok közül a legalacsonyabb is meghaladja a 2 pengőt, nem jutunk légüres térbe, ha feltételezzük, hogy ennyit a mezőgazdaság előbb-utóbb mégis meg fog vonni a termelésből szociális kötelezettségeinek teljesítésére. Ezért azonban feltétlenül joga van követelni a társadalomnak, illetőleg a közgazdaság egyéb ágainak hozzájárulását is a fentemlített indok alapján. Ha ezt a hozzájárulást a mezőgazdaság által viselt tehernek 20%-ára becsül-

jük, akkor ilyen módon (15,000.000 hold X 2 pengő, ehhez még 20%) mintegy 35 millió pengő évi összeg állna ezekre a célokra rendelkezésre. Óriási összeg ez a mai viszonyok között és még egyszer szükségesnek látszik kiemelni, hogy alapul vétele nem jelenti elfogadását, vagy javasolását, hanem egyszerűen támaszkodik a benyomásokra, melyek a kérdés körül eddig elhangzott nyilatkozatokból erednek. Ezt az összeget tehát eddigi gondolatmenetünk szerint elsősorban a munkanélküliség enyhítésére, másodsorban a biztosítás fejlesztésére kellene felhasználni.

Arra nézve, hogy a két cél közt a megoszlás hogyan történjék, irányadóul szolgálhat, ha figyelembe vesszük egyfelől a munkanélküliség mértékét, másfelől a biztosítás jelenlegi helyzetét. Minél nagyobb az előbbi, annál többre tarthat számot, viszont minél kisebb keretek közt van megvalósítva jelenleg az utóbbi, annál lényegesebb javulást jelent a helyzetben a fenti összeg aránylag kisebb részének biztosítási célokra való felhasználása.

Ami először az utóbbi szempontot illeti, az Országos Gazdasági Munkáspénztár bevétele 1928-ban munkaadói hozzájárulásból és biztosítási díjakból összesen 975.000 pengő volt. Ha tehát a 35 millióból csak 10 milliót fordítunk a biztosítás fejlesztésére, már akkor is azt a mainak tízszeres mértékére terjeszthetjük ki. Biztosítástatistikai számítások nélkül lehetetlen mérlegelni azt, hogy e kiterjesztés milyen fokozatokban történjék. Tekintve azt, hogy jelenleg a Pénztár 100%-os rokkantság esetén havi 24 pengő segélyt fizet, legsürgősebbnek látszik ennek a segélynek felemelése. A második lépés lehetne a mai keretek közti balesetbiztosításnak kiterjesztése az összes mezőgazdasági keresőkre. A harmadik talán a kórházi ápolás ingyenessé tétele nem csupán a teljesen vagyontalanok, hanem a törpebirtokosok és törpebérlők részére is. Hiszen ezeknél néhány hetes kórházi ápolás költségei sokszor az egész vagyonkát felemésztik. Ami ezeken felül az évi 10 millióból fennmaradna, azt célszerűbb volna tartalékolni, hogy kamatoskamatával idővel oly összegre szaporodjék fel, amely mint alap lehetővé tenné, hogy a biztosításnak más ágakra való kiterjesztése esetén lényegesen kisebb mértékben kellene a díjakat emelni.

A feltételezett évi 35 millió bevételből maradna tehát 25 millió pengő a munkanélküliségre. Ebből 5 milliót levonva az igazgatási és a munka elvégzéséhez szükséges dologi kiadásokra, évenként 80.000 munkás juthatna 250 pengő keresethez. Ezzel a mezőgazdasági munkanélküliség lényegesen enyhülne.

A legutóbb elmondottakban nem a számok a fontosak, azok csak kézzel fogható példán akarják bemutatni, hogy ha már szociális terheket kell viselni a termelésnek, akkor előbb jön a munkanélküliség és csak azután a biztosítás. Ezt az álláspontot elsősorban a mezőgazdaságnak kell elfoglalnia, mert a nyugtalanság, ami a falun a munkanélküliség miatt van, elsősorban reá nézve lehet veszedelmes és mert megkívánhatja, hogy ha már mai nehéz helyzetében bizonyos terhek vállalása elkerülhetetlen, ezek úgy használtassanak fel, hogy a szociális olajcsepp ne csak sebeket enyhítsen, hanem lehetőleg a termelés gépezetének forgását is simábbá tegye.

IHRIG KAROLY